

HATARAS NEDARIM

Pre-Rosh HaShana, Midrasha Night, 5782

The Source

1 משנה/גמ' נדרים כג. - :

מתני'. ר"א בן יעקב אומר: אף הרוצה להדיר את חבריו שיאכל אצלו יאמר לו כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל, ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר.

גמרא. והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה, יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל, ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. אי זכור, עקריה לתנאיה וקיים ליה לנדריה! אמר אביי, תני: ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר.

2 ר"ן נדרים עה:

דנדרי עצמו היינו טעמא דהיכא דאתני מעיקרא לא חיילי כלל משום דכיון דשכח תנאו בשעת נדרו ה"ל נדר בטעות ולא חייל כלל

Kol Nidrei

3 ר"ן נדרים כג:

ונראה שמה שאומרים קצת קהלות ביה"כ כל נדרי ואסרי וכו' לדבר זה הם מתכוונים לבטל נדרים שידרו לאחר מכן אלא שלשונם משובש שנראה מלשונם שהם מתירין נדרים שעברו וזה אין לו ענין אלא נדרים הבאים לאחר מכן אלא שרבינו יעקב ז"ל היה מתקן הלשון כדי שיהא משמעותו להבא לומר כל נדרי ואסרי די אסרנא ודי חרמנא כולו קמוץ כדי שיהא נראה להבא ...

4 רא"ש יומא ח: כח

והולכין לבית הכנסת ונהגו שהחזן מוציא ספר תורה ואומר כל נדרי ואסרי וכו' דנדרנא ודאישתבענא ודאחרמנא מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים זה. ומתכוונין להתיר הנדרים החרמות והשבועות אולי עברו עליהם וכדי להנצל מן העונש. ואינו נראה לרבינו תם דהתרה זו אינה מועלת דבעינן שלשה הדיוטות או יחיד מומחה. ועוד אין החכם מתיר את הנדר בלא חרטה. ועוד כו' דצריך לפרט את הנדר ועוד שהחזן שאומר כל נדרי מי התיר נדרו... והיה אומר רבינו תם שמנהג זה נוהג על פי הלכה של נדרים דתנן התם (נדרים דף כג א)... ועל פי הלכה זו נהגו לומר כל נדרי ביוה"כ להתנות על התנאים של שנה הבאה שאם ידור אדם בכעסו ויהא שכוח התנאי שלא יתקיימו נדריו ובשביל שביום הכפורים מתקבצים כל העיר בבית הכנסת נהגו לומר ביום הכפורים. וגם מצינו בספר יחזקאל (סימן מ) דקרי יום הכפורים ראש השנה. והגיה רבינו תם במחזורים מיום צום כפורים זה עד יום הכפורים הבא עלינו. וגם יש לומר דנדרנא ודאשתבענא כלומר מה שאני עתיד לידור ולישבוע... ומה שאומר אותו שלשה פעמים שכן מצינו שכל דברי חכמים משולשים (מנחות סה א) מגל זו מגל זו קופה זו קופה זו קופה זו. ומה שאמר ונסלח לכל עדת לא שיהא עתה צריך כפרה אלא שאם ידור נדרים בזה השנה וישכח הביטול ולפעמים שאינו נזהר בנדרו ועובר עליו ואף על פי שכבר בטלו צריך כפרה... ומיהו נראה כמנהג הקדמונים ולשון כל נדרי מוכיח שנתקן על הנדרים שעברו עליהם השנה שעברה ומתירין אותם כדי להציל מן העונש וכך אומר אותו שלשה פעמים וגם אומר ונסלח לכל עדת בני ישראל כי צריכין כפרה אותן שעברו. ומה שהקשה דבעי חרטה אכן סהדי כל מי שעבר נדרו הוא מתחרט מעיקרו כדי להנצל מן העונש. ומה שהקשה דבעי שלשה הדיוטות הרי כל הקהל אומרים אותו איש איש בלחש וגם החזן הקהל מתירין אותו... ונהגו לאומרו קודם ברכו משום דאמרין בשילהי שבת (דף קנו א) ובמסכת נדרים (דף עו ב עז א) דאין נשאלין לנדרים בשבת אלא לצורך השבת. אבל רב נטרונאי גאון כתב אין נוהגין לא בשתי ישיבות ולא בכל מקום להתיר נדרים לא בראש השנה ולא ביום הכפורים אלא שמענו שבשאר ארצות אומרים כל נדרי אבל אכן לא ראינו ולא שמענו מרבתינו זכרם לברכה... אבל אנו שמתירין הנדרים שעברו ליכא למיחש לזלזולי.

5 שולחן ערוך תריט: א

ליל יום הכיפורים... ונוהגים שאומר: כל נדרי וכו', ואחר כך אומר: שהחיינו, בלא כוס. הגה: ואח"כ מתפללים ערבית. ונוהגים לומר כל נדרי בעודו יום, וממשיך בניגונים עד הלילה; ואומרים אותו שלש פעמים... משנה ברורה (סק"ב) - ונוהגים שאומר כל נדרי וכו' - הנה מנהג קדמונים היה לומר מיוה"כ שעבר עד יוה"כ זה... ורבינו תם הקשה ע"ז ולכן הגיה שיי"ל מיום הכפורים זה עד יוה"כ הבא עלינו... ונוהגין אנו כר"ת...

HATARAS NEDARIM

Pre-Rosh HaShana, Midrasha Night, 5782

Hataras Nedarim on Erev Rosh HaShana

6 שולחן ערוך/רמ"א יו"ד ריא:א

האומר נדר שאני רוצה לידור לא יהא נדר, ונדר, אינו נדר. בד"א, שהוציא תחלה בשפתיו לומר שלא יהא נדר; אבל אם חשב כך בלב, הוי דברים שבלב ואינם מבטלים הנדר שהוציא בשפתיו. וי"א דאפילו אמר כן בלחש, הוי דברים שבלב. **הגה:** והא דאמרינן כל נדרי בליל יום כפורים הוי כאילו התנו בהדיא ומכל מקום לא סמכינן על זה להתיר בלא שאלה לחכם, כי אם לצורך גדול (מהרי"ו סימן ב').

7 חיי אדם כלל קל"ח (סע' ח')

נוהגין לעשות התרת נדרים בערב ראש השנה, כדי להנצל מעונש נדרים. ואמנם ראוי לכל אדם שילמוד הלכות נדרים (ומבוארים בחכמת אדם), כי יש הרבה נדרים שאי אפשר להתיר אותם ונכשלין בהם. **גם צריך כל אדם שיהיה נזהר שיבין מה שהוא אומר, ולא כמו שחושבין העמי ארצות שהוא איזה תחינה.** וראיתי מהיראים שאינם מבינים בלשון הקודש שאומרים הנוסח של התרת נדרים **בלשון לע"ז** (דיא נדרים אדר שבועות וואס איך האב גטאן אונ מען קען זיי מתיר זיין האב איך חרטה אז איך האב אוף מיר גינומן בנדר או שבועה (ויתירו לו ואז יאמר) איך בין מוסר מודעה אז ווען איך וועל טאן איין נדר זאל ער גאר ניט חל זיין):

8 תשובות והנהגות א: שלח

שאלה: התרת נדרים בערב ראש השנה לנשים מעולם אני תמה הלוא כל אחד ואחד בערב ראש השנה מתיר נדרים, וזה בין על נדרים שעבר ובין לעתיד מודיע שמכאן ולהבא אינו מתכוין לנדור, ולכאורה בנשים גם כן היה ראוי לעשות להם תקנה בין לשעבר ובין לעתיד, והיינו להתיר נדרים או לגלות בעתיד שאין רצונה לדור. ונראה שיש בזה תקנה פשוטה, שלענין לעבר הלוא מפורש בש"ע (יו"ד רל"ד סעיף נ"ו) שאם יש בית דין מקובצים **יכול בעל להיות שליח לבקש התרה לנדרי אשתו**, ואם כן לפני שהולך הבעל להתיר נדרי עצמו בערב ראש השנה, **תמנה אותו אשתו לשליח ותאמר לו שיתיר נדרים גם עבורה, וילך למתירים ויאמר הנוסח הרגיל ויסיים שהריני מבקש להתיר גם עבור אשתי שמינתה אותי שליח ומבקשת התרה כמוני ויועיל שיאמרו "הכל מותרים לכם"...** ולדברינו נאה הדבר ויאה שאשתו תאמר שבעלה היא שלוחה בכל הנוסח, ובסוף התרה יאמר "וכן לאשתי כן" והם יאמרו מותרים לכם, **וכן הנהגתי כאן בס"ד.**

Teshuva and Hataras Nedarim

9 מסילת ישרים פרק ד'

אמנם, **מדת הרחמים** היא הנותנת הפך השלשה דברים שזכרנו: דהינו, שיתן זמן לחוטא ולא יחד מן הארץ מיד כשחטא, ושהעונש עצמו לא יהיה עד לכלה, ושהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור, **שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה, דהיינו, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא כחרטת הנדר ממש - שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא ומצטער בלבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר מרצונו, יחשב לו כעקירת הנדר ומתכפר לו.** והוא מה שאמר הכתוב (ישעיה ו'): וסר עונך וחסאתך תכפר, שהעון סר ממש מהמציות ונעקר במה שעכשיו מצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע.